

ПРАГРАМА КУРСА
«ТЭОРЫЯ І ПРАКТЫКА ПЕРАКЛАДУ»
для студэнтаў філалагічнага факультэта БДУ
спецыяльнасці «Славянскія мовы і літаратуры»

Тлумачальная запіска

У прапанаваным курсе тэорыя перакладу трактуецца як агульнафілалагічная дысцыпліна.

Асноўная ўвага надаецца аспектам, якія найбольш запатрабаваны канкрэтнымі ўмовамі асяроддзя выкладання і падрыхтоўкай па спецыяльнасці.

Паколькі гэты курс прыпадае на заключны этап навучання, ён прызначаны падагуліць і сістэматызаваць атрыманыя раней веды, а таксама развіваць практычныя ўменні.

Пры распрацоўцы курса ўлічвалася, што пэўныя веды і практычныя ўменні студэнты набылі на занятках па практыцы мовы спецыяльнасці і ў працэсе вывучэння іншых дысцыплін.

Звярталася ўвага на вопыт МДУ і ЛДУ -- напрыклад: «Программа дисциплины «Теория и практика перевода» (М., 1985), ЛДУ «Учебные задания по курсу «Теория и практика перевода» (1988), -- аднак ён для нас непрыдатны, бо не адпавядае нашым вучэбным планам.

Спіс літаратуры па ўсіх важнейшых аспектах дысцыпліны, даведачны матэрыял адпаведнага характару, прыкладная тэматыка самастойных навуковых прац для студэнтаў, а таксама тэзісы шэрагу канцэптуальных палажэнняў прапануюцца ў спецыяльна дзеля гэтага курса складзеным дапаможнічку: Чарота І.А. *Мастацкі пераклад на беларускую мову (Асновы тэорыі і практычныя рэкамендацыі)*. Мн.: БДУ, 1997.

Курс чытаецца пяць гадоў. З улікам вынікаў апрабацыі праграмы *рыхтуецца падручнік*.

Мэты і задачы курса:

- Рыхтаваць студэнтаў да свядомага і творчага засваення асноў тэорыі перакладу.

- Выкладзі агляд агульнай гісторыі перакладу, засяроджваючыся на славянскім кантэксце і непасрэдна краіне мовы спецыяльнасці ў дачыненнях з Беларуссю.
- Даць як мага паўнейшае ўяўленне пра стан айчыннага перакладу і перакладазнаўства.
- Азнаёміць з перакладазнаўчай тэрміналогіяй, развіццём і стандартызаваннем яе, абапіраючыся на мовы рускую, беларускую і тую, якая вывучаецца.
- Навучаць прафесійнаму аналізу перакладаў, рэцэнзаванню і рэдагаванню іх.
- Дамагацца, каб у саміх навучэнцаў выпрацоўваліся практычныя навыкі перакладання розных тэкстаў, уключаючы мастацкія.
- Асаблівую ўвагу звяртаць на развіццё творчых магчымасцяў, стымуляваць іх.

Методыка выкладання, асноўныя віды працы:

I. Лекцыі па асноўных праблемах.

II. Камбінаваныя заняткі, на якіх палажэнні, выкладзеныя ў лекцыі, падмацоўваюцца аналізам перакладных тэкстаў і арыгіналаў пры ўдзеле студэнтаў.

III. Аўдыторныя практычныя заняткі

а) з пісьмовымі заданнямі, мэта якіх -- пераадольваць тыповыя цяжкасці перакладу з мовы спецыяльнасці на беларускую і рускую (знаходзіць замену безэквівалентнай лексіцы, абыходзіць небяспечныя выпадкі з міжмоўнымі амонімамі, падбіраць эквіваленты трывалым эпітэтам і параўнанням, расшыфроўваць і адаптавана перадаваць абрэвіятуры, уніфікаваць перадачу імён уласных);

б) з творчымі заданнямі – знайсці сваё рашэнне той ці іншай задачы пры звароце да вядомых тэкстаў літаратуры, якая вывучаецца

(напрыклад, пашукаць больш дасканалы варыянт пераўвасаблення фрагмента (страфы, абзаца прозы, рэплікі п'есы);

в) правядзенне агляду, які загадзя рыхтуюць студэнты, матэрыялаў тэорыі і крытыкі перакладу ў перыядычным друку;

г) з мэтай навучыцца складаць належным чынам падрадкоўнікі паэтычных тэкстаў;

д) напісанне водгукаў на пераклады ў супастаўленні з арыгіналам.

IV. Самастойная праца студэнтаў па-за аўдыторыяй:

1. Рэцэнзаваць перакладаў, друкаваных у літаратурнай перыёдыцы бягучага года.
2. Падрыхтоўка матэрыялаў для індывідуальнага слоўнічка (беларуска-іншаславянскага ці руска-іншаславянскага) «заменнікаў» прыказак і прымавак.
3. Самастойны пераклад мастацкага твора малой формы (верша, апавядання, казкі, байкі... -- на выбар студэнта).

Кантроль за самастойнай працай студэнтаў здзяйсняецца ў спецыяльна вызначаныя дні, а таксама ў час агульных кансультацый выкладчыка.

ПЫТАННІ,
ЯКІЯ АСВЯТЛЯЮЦА Ё ЛЕКЦЫЙНЫМ КУРСЕ

Прадмет вывучэння. Пераклад як від міжмоўных кантактаў з п.гл. гісторыі і сучаснасці.

Роля перакладу ва ўзаемадзеянні культур, а таксама іх ідэнтыфікацыі – асабліва культур меншых народаў.

Віды перакладу ў залежнасці ад формы перадачы інфармацыі і ад матэрыялу, які перакладаецца.

Перакладазнаўства ў асноўных паняццях. Сістэма тэрміналогіі.

Тэорыя, гісторыя і крытыка перакладу (Агульная характарыстыка).

Тэндэнцыі развіцця тэорыі перакладу на сучасным этапе. Найбольш значныя прадстаўнікі розных кірункаў перакладазнаўства ў гісторыі і на сучасным этапе.

Дыскусійныя моманты ў тэорыі перакладу: перакладальнасць, адэкватнасць. Эквівалентнасць як паняцце тэарэтычнае і практыка.

Сучасная метадалогія перакладазнаўства і крытыкі перакладу. Прыкладная схема рэцэнзій на пераклад.

Значэнне мастацкага (літаратурнага) перакладу для вобразатворчасці, стылізатворчасці, жанратворчасці ў сваёй літаратуры. Перакладчык як пісьменнік.

Перастварэнне паэтычных тэкстаў – “вобраз на вобраз”.

Этнакультурная адметнасць як праблема для перакладчыка.

Тыповыя цяжкасці пры перадачы нацыянальна спецыфічнага (безэквівалентная лексіка, імёны ўласныя, фразеалогія).

Некаторыя пытанні практычнай стылістыкі пры перакладзе на беларускую мову.

Пераклад з блізкароднасных моў у розных аспектах.
Спецыфіка прыроды ўзнікнення і функцыянавання перакладнага твора.
Множнасць перакладаў аднаго і таго ж літаратурнага твора як феномен.
Перакладчык – вызначальны суб’ект рэцэпцыі замежных літаратур.
Абумоўленасць увагі да тых ці іншых мастацкіх тэндэнцый, аўтараў, твораў.
Асаблівасці перакладу на беларускую мову пры яе спецыфічным статусе.
Роля перакладу і перакладчыкаў у сцвярджэнні беларускай мовы, літаратуры, культуры як паўнаwartасных.
Перакладная літаратура старажытнай і сярэднявечнай Русі.
Усходнеславянскі /беларускі пераклад: важнейшыя этапы і з’явы.
Пераклад у сістэме міжславянскіх сувязяў.
Спецыфіка двухбаковых (беларуска-іншаславянскіх і руска-іншаславянскіх) літаратурных узаемадачынненняў праз пераклад.
Перакладчыкі беларускай і рускай літаратур у Балгарыі, Польшчы, Сербіі (Югаславіі)...

Нацыянальныя школы перакладу і перакладазнаўства ў славянскіх краінах: руская, польская, сербская, чэшская, украінская...

Перакладчыкі-славісты Беларусі (Аглядная характарыка з персаналіямі ў залежнасці ад мовы спецыяльнасці).

Беларускія тэарэтыкі і крытыкі перакладу.
Да пытання пра беларускую школу перакладу.
Прынцыпы складання беларускай гісторыі перакладу суадносна з гісторыяй літаратуры.